

הצבי והצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

גליון מס' 28 • שנה א'

בס"ד • פרשת כי תצא תשפ"א

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

נמצא לפי"ז יש ב' אופנים, א' שהשכר ניתן לצדיקים בתורת פקדון ועתיד לשוב אלינו כדן, והב' כשניתן השכר שלנו לאותן שאינם רוצים להחזיר לנו בטענה שזכו בזה ואז חלקנו נמצא אצלם בבחינת שבי ולא בדרך פקדון. וז"ש כי תצא למלחמה וכו' בימי חודש אלול וימי הרחמים ונתנו ד' אלקיך בידך ותזכה לשוב בתשובה שלימה, וגם ושבית שבי אותו השכר שנפל בשבי ג"כ יושב אליך.

ולקחת לך לאשה וגו'. פירש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר וכו'. הקשו המפרשים הלא כל אלו היוצאים למלחמה הם צדיקים גמורים דהא על חטא קל היו חוזרים מעורכי המלחמה, וא"כ איך יכשלו ביפת תואר. וי"ל דהיא הנותנת כיון שהם אנשים צדיקים טהורי לב לא נודעו להם הנסיונות והמכשולים אשר יקרו לפנייהם בדרך בשעת מלחמה, ע"כ הוצרך הכותב להודיע זאת שיהיו נכונים לזה ויתחזקו בתוספת טהרה למען יעמדו בנסיון. וז"ש לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, פי' התורה גילתה מעשי היצה"ר ותחבולותיו בשעת המלחמה כדי שיוכלו לעמוד כנגדו.

והיה אם לא חפצת בה. פירש"י הכותב מבשרך שסופך לשנאותה. הקשה הרא"מ מהיכא דרשו זה עיי"ש. וי"ל דלכאורה צ"ב מהו אמרם ז"ל הכותב מבשרך וכו' איזו בשורה יש כאן, הול"ל הכותב מודיעך, אלא ע"כ משום דכתיב והיה שהוא לשון שמחה, ולשמחה מה זו עושה, ע"כ דרשו שהכותב רמז כאן בשורה טובה שסופה לשנאותה ולשלחה ואכן זו היא שמחה.

לא יוכל לבכר את בן האהובה. בספר אמרי שפר להגרש"ק הביא דברי הרמב"ן עה"פ לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור וכו', דהיינו דווקא כשבן השנואה עדיין חי, אבל אם מת והשאיר בנים יוכל האב לבכר את בן האהובה על פני בן הבכור המת, משום דהלשון 'על פני' שייך רק בחי. והקשה ע"ז מה יעשה הרמב"ן

ניתן ביד הצדיק לשנות. וז"ש כי תצא למלחמה על אויבך היינו הצדיק שיוצא להלחם כנגד האויב המקטרג, ונתנו ד' אלקיך בידך, פי' הצדיק יכול לנצחו ולבטל הגזירה. וע"ז פירש"י היאך נעשה הדבר, במלחמת הרשות 'הכתוב' מדבר, היינו כיון שיש לו רשות לשנות את הכתוב, ואותיות הכתיבה הם המדברות ולא אזלינן בתר הדיבור בלבד.

כי תצא למלחמה. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. י"ל בפשטות דהיוצא למלחמת מצוה לא יבא לידי נסיון קשה כ"כ משום דזכות המצוה תגן עליו לקיים צויו ד' לא תחיה כל נשמה, אבל מכיון שאין זו אלא מלחמת הרשות אין בכחה להצילו מראות עיניו.

ושבית שבי. צ"ב מהו ושבית שבי הול"ל ושבית שבי. י"ל עפ"י דברי רבינו האריז"ל שכתב בכונת שמו"ע באמרנו ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמן באמת ושים חלקנו עמהם, תכוין כי הנה כאשר האדם חוטא לפעמים עושה עבירה המכבה את המצוה ומונעת שכר מצותיו מלהגיע לו, והנה ביני וביני כל זמן שלא שב בתשובה אותם האורות והמלאכים הסניגורין הנבראים ע"י אותם המצות שעשה החוטא הנה אז ניתנים להאיש הצדיק הראויים אליו בסוד (איוב כז יז, ב"ק קט). יכין רשע וצדיק ילבש, ויש צדיקים גדולי המעלה שאינם רוצים ליהנות מזולתם אלא משלהם, וכשלוקחים ההארות הנז' הם בידם בתורת פקדון בלבד בנאמנות גמור וכאשר ישובו בעליהם בתשובה יחזירו להם אותם ההארות שלקחו מהם כנזכר, ולכן אנו מתפללים אליו יתברך כי הנה אנו מוכרחים לחטא ולכן אותם ההארות של חלקנו וגורלנו שהרוחנו ע"י המצות שעשינו בעה"ז ואינם ניתנים לנו מחמת חטאתינו, ישימם עם הצדיקים הגדולים והחסידים הרשומים הנז' כדי שיהיו ההארות ההם קיימות לכאשר נשוב בתשובה יחזירו לנו ולא ישים חלקנו עם זולתם עם אותם שיקחום לעצמם תמיד ולא יחזירו לנו, עכ"ד.

כי תצא למלחמה על אויבך וכו' ושבית שבי. לכאורה הול"ל כי תצאו למלחמה על אויביכם ונתנם ד"א בידכם כמו"ש לעיל פ' שופטים (כ ד) כי ד' אלקיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם. ועוד מהו ואמרו ושבית שבי, הול"ל ושבית שבי.

וי"ל הנה איתא בספה"ק בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא שהאדם נשלח לזה העולם כדי לקיים כל מצות עשה ולא תעשה, אבל במיוחד ענין אחד שנשלח כדי לתקן אותו, וזה כל איש ואיש יכולים להרגיש, דהיינו במה שרואה שהיצר הרע מתחזק מאד כנגדו ויכול להבין שזה הוא הדבר שבשבילו הוא נשלח לעולם הזה, כמו שמצינו בגמ' ששאל אמורא אחד לחבירו אביך במה זהיר טפי (שבת קיח) אעפ"י שהיו מקיימים כל התורה כולה עכ"ז שאל אותו באיזה ענין היה זהיר כדי שידע על איזה ענין נשלח לתקן אותו. וז"ש חז"ל במס' אבות (פ"ד מ"א) איזה גיבור הכובש את 'יצרו', דהיינו יצר שלו המתנגד לו ע"כ.

ובזה יש לפרש כי תצא למלחמה על 'אויבך', היינו אויב שלך דייקא הוא הדבר שהיצר מתנגד לך בפרט בכל עת. וז"ש חז"ל (קידושין כא:) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, היינו יצרו הפרטי שעבור זה נשלח לעולם לתקן בפרטות, ונתנו ד"א בידך ושבית שבי, מובטח לך שתשבה אותו היינו הדבר המיוחד שאתה שבי בו.

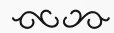
כי תצא וכו'. פירש"י במלחמת הרשות הכותב מדבר. י"ל עפ"י המובא בספה"ק עפ"י תיקון"ז בענין כח הצדיק לבטל גזירה רעה ח"ו ע"י הפיוח צירופי אותיות הגזירה כגון נג"ע לענ"ג צ"ר לרצ"ה וכו' וכו', עיי' בס' אגרא דכלה ובס' היכל הברכה פ' שופטים עה"פ ואתה לא כן נתן לך ד' אלקיך, היינו שהצדיק יש לו רשות לומר להי"ת לא או כן, והוא ע"י שמהפך צירופי אותיות התיבה (ועי' בדברינו לעיל פ' שופטים בפסוק לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל). לפי"ז אף שיצא הדיבור מלפני ית' עכ"ז יכול הצדיק לשנות התיבה בכתיבתה, נמצא דלא אזלינן בתר הקרי אלא בתר אותיות הכתובות וזה

עם הפסוק 'על פני בן האהובה', דלפי"ז אם מת בן האהובה יוכל לבכרו הלא הוא היפך הסברה ע"כ. ודבריו תמוהים שכן לא נמצא פסוק כזה כלל, וצ"ע.

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה. כתב בספר משך חכמה, בתוספתא דנגעים (פ"ב) אמר ר' נתן דאין בן סורר ומורה נעשה בירושלים, והטעם עפ"י מה שאמרו בגמ' (פסחים נז.) שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן גרבאי כו' וימלא כריסו כו' לא נמצא נותר במקדש, ולפי"ז גם בירושלים היה תודה ושלמים ומעשר שני, וחצרות של ירושלים בדוקות משום נותר (ירושלמי ריש פסחים), והיו אוכלים בשר הרבה ויין מעשר שני, לכן אין חטא אם בא הנער אל מדת הזוללות עיי"ש. פירוש דבריו דמאחר שהיו אוכלים רוב בשר ויין בירושלים וסובא, ולפיכך אין דין בן סורר ומורה בירושלים.

ולענ"ד יש לפרש בענין אחר והיינו שאכילת קדשים בירושלים היא עבודת קודש ולא יתכן שתביא לידי עבירה לגדל בן סורר ומורה זולל וסובא, והוא עפי"מ"ש זק"ה"ק בספר מראה יחזקאל בשם רבו הרמ"מ מרימנוב ע"פ בשלח זול, פירש מורי נ"י על מ"ש (פסחים נז.) ד' צווחות צווחה עזרה וכו' יכנס יוחנן בן גרבאי וימלא כריסו מקדש שמים אמרו עליו שהיה אוכל מ' סאה גזולות בקינות סעודה, וצריך להבין וכי היו צריכין רעבתן בעזרה, ומאי רבותיה שהיה אוכל הרבה. ותיריך דהנה מצינו בימי המלוכים שלא היו רק אהרן ובניו והיו שם קרבנות הרבה ומעט אוכלין, ובוודאי לא עברו על לא תותירו. אבל הענין הוא שאכילתם היה בקדושה יתירה כל כך שהעלו כל האכילה לשמים כמו"ש (שמות כט לג) ואכלו אותם אשר כופר בהם, כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים נט:), ועל כן לא היה פסולת כלל בהאכילה והיה נבלע באיברים, וזה היה ג"כ רבותיה דיוחנן בן גרבאי שהיה יודע לאכול בקדושה יתירה הלז, ומימיו לא היה נותר במקדש עכ"ל. ולפי דברים אלו מובן שמאכילת קדשים ומעשר שני בירושלים לא היו באים ח"ו לידי בן סורר ומורה, ולפיכך אין בן סו"מ נעשה בירושלים.

לא תראה את שור אחיך וכו' והתעלמת. פירש"י לא תראה אותו שתתעלם ממנו. נראה שפירש כך משום שהוקשה לו רישא לסיפא, דפתח בשלילה לא תראה וכו' ואח"כ כתב לא תוכל להתעלם היינו שכן יראה וסתרי אהדי, לכן פירש לא תראה באופן כזה שתתעלם. ויש להוסיף עוד דהוקשה לו מאי קאמר לא תראה וכי אפשר לצוות לא תראה אותו שתתעלם באקראי, לכן פירש שהכונה לא תראה אותו שתתעלם ממנו. ויש לבאר באופן אחר אולי הכונה לא תראה, ראה משמעו הסכמה, פ"י שהוטב בעיניו הדבר, כמו רואה אני את דברי אדמו"ן (כתובות קה:), וזה שצוה תורה לא תראה היינו לא יראה הדבר טוב בעיניו ששור אחיך ושיו נדחים ותתעלם ממנו אלא השב תשיבם ולא תתעלם.

כי יקרא קן צפור לפניך. יש לפרש עפי"מ"ש רבינו האריז"ל בפירוש המשנה במס' אבות (פ"ד כ') אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו. דהנה כתיב גבי י"ג מדות של רחמים ונקא לא ינקא (שמות לד ז), וקשה דאין נכלל לא ינקא שהוא מצד מדת הדין בין י"ג מכילין דרחמי. אך הנה ונק"ה אתון ק"ן ויש בו גם ו"ה, ניק"ה אתון ק"ן וגם י"ה ונתמלא שם הוי"ה רחמים. וז"ש אל תסתכל בק"ן ק"ן אלא במה שיש בו היינו שם של רחמים ע"כ. וז"ש כאן כי יקרא ק"ן היינו בקריאת תיבת ק"ן, הבט לפניך לאתון הוי"ה שלפני ואחרי ק"ן ותמצא רחמים.

ובזה יש לומר רמז במתני' ברכות (פ"ה) דתנן האומר על קן צפור יגיעו רחמיך ועל הטוב יזכר שמך וכו' משתקין אותו. ולכאורה אין לו מובן כ"כ מה פשר אמירה זו. ולפי ה"ל יש לפרש על ק"ן צפור יגיעו

רחמי"ך כלומר דהנה על אתון ק"ן יש שם של רחמים, ועל הטוב יזכר שמך, ע"פ מה שפי' זק"ה"ק רבינו צבי מזדיטשוב זיע"א הכתוב פלג אלקים מלא מים (תהלים סה י) פי' אלקי"ם עולה פ"ו וכשתחלקו יעלה מ"ג כמנין הוי"ה טו"ב, וזהו פלג אלקים היינו שתחלק אלקי"ם תמצא תוכו מלא מים כי מים הוא חסדים כידוע, והיינו שבפנימיות מדה"ד כולו רחמים וחסדים עכ"ד. וזהו הפירוש על הטו"ב יזכר שמך היינו שם הוי"ה טו"ב בחינת חסד ימצא אפילו בשם של מדת הדין. ומ"מ משתקין אותו, דודאי לכתחילה צריך לירא ממדה"ד ומבקשים אנתון חסדים גמורים בלא דינא כלל.

כי תבנה בית חדש וכו' ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו. כפל לשון יפול הנופל בגמ' (שבת לב:), תנא דבי רבי ישמעאל כי יפול הנופל ממנו, ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל, אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב. לכאורה מ"ש מגלגלין זכות לא שייכא הכא דהרי בחובה קמשתעי, נלענ"ד לומר, הנה בעה"ט פסוק ז' כתב כי תבנה בית חדש שהוא בית המקדש. ולפי"ז י"ל רמז בכפל הכתוב יפול הנופל, ב' מקדשות שנפלו בעוה"ר, ואיתא במדרש (ילקוט ש"י זכריה תקע) הילל ברוש כי נפל ארז זה בית המקדש שנאמר ותאכל אש בארזיך. וזהו שרמזו כי תבנה בית חדש, מגלגלין זכות ע"י זכאי פ"י שבדור זכאי יבנה הבית השלישי בב"א.

ויתר תהיה לך על אונך. כתב בעל הטורים, ויתר תהיה לך על אונך בגימטריא מידותיה תהיה על אונך, כלומר י"ג מדות יהיו כלי הזיין שלך. מה שרמזו ענין י"ג מדות דייקא במקום זה שהוא מקום גנאי, י"ל דידוע שפסולת הגוף שם מקום אחיזת החיצונים והם המעוררים דינים על האדם ח"ו, ע"כ צריך להתחזק כנגדם ע"י י"ג מדות של רחמים לבטל הדינים ולהמתיקם.

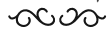
כי יקח איש אשה חדשה וכו' נקי יהיה לביתו שניה. כתב רבנו בחיי ובבעה"ט ס"ת הוי"ה. והכונה י"ל דאם ינהג ביתו בנקיות מכל דבר רע אזי יחול שמו ית' ותשרה שכינה בביתו. אבל יש להעיר דכאן אותיות שם הוי"ה כסדרן, והנה בפ' פנחס כתיב חנוך משפחת החנני (במדבר כו ה) ופירש"י לפי שהיו האמונות מבזין אותן וכו' הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה וי"ד מצד זה וכו' שבטי ד"ה לישראל עדות. והקשה באוה"ח למה נקבע בהם השם שלא כסדרן ה"א בתחילה וי"ד בסוף עיי"ש, ותיריך בס' משכיל לדוד שהקדים ה"א הרוזמ לאשה משום דבשכר נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, ואמרו חז"ל (סוטה יז.) איש ואשה שכינה שרויה ביניהם יו"ד באיש וה"א באשה עיי"ש. ונ"ל באופן אחר עפ"י דאיתא בזוה"ק סוף פרשת כי תצא (ח"ג רפ"ג ע"א) דשם הוי"ה הוא צירוף מאותיות שמות האבות הקדושים ה' מאברהם י' מיצחק ו' מואלקי יעקב עיי"ש. והנה האבות הם העדים על שבטי י"ה שלא נטמאו ע"כ הקדים שם ה"א ל"י כי אברהם קודם ליצחק בסדר האבות.

ושמח את אשתו. פירש"י ישמח את אשתו ותרגמו ויחד ית אתתיה והמתרגם ויחד עם אתתיה טועה הוא שאין זה תרגום של ושמח אלא של ושמח. מה ראה כאן רש"י לתקן את טעות המתרגם. י"ל בצחות דר"ל שכונת האיש תהיה אמיתית לשמח את אשתו וזאת ע"י שהיה מעשיו מתוקנים ונקי מעון, נקי יהיה לביתו אז ישמח אותה, אבל המתרגם כלומר מי שמתרגם זה לשפת המעשה ע"י שימשוך את לבה בהבלים וכיו"ב כביכול כדי לשמחה טועה הוא, טועה ומטעה את עצמו כי בכך אין כונתו לשמח את אשתו אלא לשמח את עצמו.

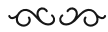

השמר בנגע הצרעת לשמר מאד וכו' כאשר צויתם תשמרו לעשות. ג' פעמים כתיב לשון שמירה בפסוק זה, יש לומר רמז, הנה אמרו בגמ' (ערכין טו:) במערבא אמרי לשון תליתי קטיל תליתי הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו, ע"י פירש"י ותוס' שם. וכן איתא במדרשים ולמה נקרא שמו של לשון הרע שלישי שהורג שלשה האומרו והמקבלו ומי שנאמר עליו, לכן רמז כאן הכתוב לשון שמירה שלש פעמים

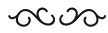

ארבעים יכנו לא יוסף. לכאורה הלא אין אלא ל"ט ולא ארבעים, ובספרי הה"ק מאוסטרובצא הובא ששמע מהדברי יחזקאל משינואו ביאור הדבר, שאחר שקיבל החוטא ל"ט מלקות מהרהר בלבו מי יתן ועוד ילקה יותר ויטהר לגמרי מכל חטאותיו, ומובן כי אותה המדרות שיש בלבו אחר גמר המלקות פועל בלבו שפלות והכנעה יותר מן הל"ט מלקות שנתחייב בהן כדון, ומיושב הדיוק כי באמת יש ארבעים, הל"ט שהלקוהו ב"ד ואחת היא ההכאה מדרות שיש בלבו על שאין מלקין אותו יותר ע"כ.

ונראה להוסיף עוד עפ"י דברי החת"ס בפ' כי תבא עה"פ (להלן כו טו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים, ואמרו חז"ל כל השקפה לרעה חוץ מזו שמהפכת מדת הדין לרחמים, וקשה מה למדת הדין כאן בשעה שמביא בכורים אל המקדש, אך הענין הוא מאחר שסבור שהשלים עבודתו כראוי באמרו עשיתי ככל אשר צויתני שעשה כל מה שצוה ד' בלא חסרון זה האיש צריך רחמים לבטל מעליו מדה"ד ע"כ. וכן י"ל כאן שאחר גמר הל"ט מלקות הכתובות בתורה ידע שראוי לעוד אחת שאינה כתובה ולא יחשוב שאחר שלקה זכיתי לבי, והיא המכה זו משלימה למנין ארבעים, ומהפכת מדה"ד לרחמים.

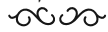
לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן. וברש"י שלא יהיה נוטל בגדולה ונותן בקטנה. י"ל הכונה לענין צדקה, יש לו לאדם מדה רעה בכיסו, שכן מה שנוטל שפע מהקב"ה הוא מבקש לקבל בגדולה והרחבה, אבל בשעה שצריך לתת משלו לאחרים קופץ ידו ונותן בקטנה בכמות ובאיכות. וז"ש לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן, אלא כשתתן לנצרך תתן בגדולה ורחבה כמו בשעה שרצונך ליטול.

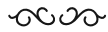
לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה וגו'. י"ל בזה רמז, לפי שדרכו של אדם אם רואה בחבירו חסרון אפילו שהוא דבר קל, רע עיניו בו ומפריז ביותר מכפי ערכו, אבל כשנוגע לעצמו מקטין באותו פגם ואינו מרגיש בגדלו. וז"ש לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה, פ"י לא יהיה לך מדה אחת לעצמך ואחרת לזולתך, אלא איפה שלמה וצדק יהיה לך, כפי שאתה רואה על אחרים באותה איפה תקפיד על עצמך. וע"ז מתאמרא בצחות מ"ש בגמ' (פסחים ה:) גבי חמץ, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, פ"י כן דרך בני אדם, על אחרים ואף על אנשי מעלה רואים פגמים וחסרונות אבל על עצמם אינם רואים.

זכור את אשר עשה לך עמלק. י"ל הכונה שעשה והכניס בך בחי' עמלק לפי שעה. וז"ש אשר עשה ל"ך עמלק, עשה אותך עמלק ר"ל. על דרך שפירשו הכתוב וירעו אותנו המצרים (דברים כו ו) פ"י שעשו אותנו רעים ע"י התחברות עמם, וע"ז צריך למחות את שמו וזכרו ולעקרו מן השורש בתוכינו.

אשר קרך בדרך. י"ל קרך לשון מניעה כמו שפירש"י בשם מנחם בפ' בחוקות עה"פ ואם תלכו עמי קרי (ויקרא כו כא) פירש לשון מניעה כמו הקר רגלך, וכן יקר רוח עיי"ש. וזהו אשר קרך ממציא לו מניעות בדרך קיום המצוות ועבודת הוי"ה.

תורת של אבות

דברי תורה מרבתינו הקדושים זע"א

זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'. יש לפרש למה נקט דייקא לשון זכור, דהנה עמלק פגם באתון ו"ה שבשם כידוע כי יד על כס י"ה, ואיתא בזוהר ותקונים בכמה מקומות זה שמי לעלם זה זכרי לדר דר שמי"י עם י"ה שס"ה זכרי"י עם ו"ה רמ"ח הרי בל' זכור מרומז אתון ו"ה שנפגמו ע"י עמלק, ע"כ בא הצווי על מתיית עמלק בלשון זכור שזהו הצווי לתקן השם באתון ו"ה. (בני שלשים)

חודש אלול

כתבתי לך טעם להימים האלה שהם ימי רצון, על שבהם היתה עליית משה לקבל לוחות אחרונות ונתרצה הקב"ה לישראל, והנה אומר לך דהימים האלה הם בסגולה לרצון העליון מעת בריאת העולם, דהנה בתשרי נברא העולם (לדעת ר' אליעזר דסוגין כוותיה (ר"ה י ע"ב)) כמו שאומרים זה היום תחלת מעשיך, והנה בריאת העולם היה ברצון, כי אין זה ח"ו כאומן שפועל פעולתו להשלים חסרונו, כי הוא ית"ש שלם בתכלית השלימות רק שברא עולמו ברצון להיטיב לברואיו, וזהו שכתבו המקובלים בלשונם בכמה מקומות כשעלה ברצונו ית"ש לברוא העולם ואם כן שהתחלת הבריאה היתה בתשרי (היינו בריאת האדם, אבל התחלת העולם בכ"ה אלול (ויק"ר פכ"ט א')) אימתי היתה עליית הרצון כביכול באלול, מאז והלאה הוקבע לדורות הימים האלה זכרונם ונעשים בכל שנה ושנה ימי רצון, על כן עליית משה לרר לקבל לוחות אחרונות ברצון שיתרצה הקב"ה לישראל היה ג"כ בימים ההם. (בני יששכר)

אומרים בשם הר"ק מראפשיץ זצ"ל שאמר עמ"ש ז"ל (ב"ב י:) ע'ליונים למטה ו'תתנונים למעלה שר"ת שלהם אלול, והוא תמוה שהלא תיבת

עליונים הוא בעי"ן תתת אל"ף שבתית אלול. ונראה כונתו בזה, דהנה הצירוף של חודש אלול היוצא מס"ת פסוק וצדק"ה תהי"ה לנו כ"י הוא ההו"י, ההי"ן על וי"ו יו"ד היפך הסדר, שבסדרן שהוא יודי"ן ווי"ן על ההי"ן ובצירוף זה של חודש אלול גם אות ו' משמו ית' הוא על וקודם לאות יו"ד הנה אותיות י"ו אקרי עליונים ושני ההי"ן הם אותיות התתנונים ובכאן בצירוף חודש אלול אותיות התתנונים השני ההי"ן הם למעלה ואותיות העליונים אותיות י"ו הם למטה, וזה הרמז עליונים היינו אתון י"ו למטה ותתנונים השני ההי"ן למעלה והרי הוא צירוף ההו"י צירוף של חודש אלול (בני שלשים)

כי תצא למלחמה. תצ"א נוטריקון איש צ'דיק ת'מים, כי כל היוצאים למלחמה היו צדיקים דהא בפ' שופטים כתיב מי האיש הירא וגו' ילך וישוב לביתו, ואמרו חז"ל הירא מעבירות שבידו יחזור וישוב לביתו וכו', נמצא כל אלו שיצאו למלחמה היו צדיקים גמורים. (תפוחי חיים)

כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אייביך לפניך וגו'. הנה להצילך ולתת אייביך לפניך ר"ת אלול. ויפורש עפ"י מה שכתב בספר אך פרי תבואה מהגה"צ מליסקא זצ"ל בפ' וישלח ששמע מהה"ק ר' דוד דייטש ז"ע עה"פ (במדבר ז) ואת אשמו ישוב בראשו, לפרש עפ"י"מ שכתב במהרש"א על הא דאמרו חז"ל (סוטה ג:) כל העושה מצוה א' בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב שנא' והלך לפניך צדקך וכו', וכל העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכנו ליום הדין שנא' ילפתו אורחות דרכים וכו', וכתב הוא ז"ל וז"ל: דידוע כי מעשה האדם מולידים מלאכים כפי מעשיו הן לרעה ח"ו הן לטובה, ושינה לשונו במצוה מקדמתו והולכת לפניו ובעבירה מלפפתו ומוליכו ע"ד משל כי למי שמוליכין אותו למקום שמחה וטובה אין צריך המוליכו לאחוז אותו בידו ולהוליכו כי בוודאי ילך אחר המוליכו ולא ישמוט ממנו כן הוא במצוה, אבל ההולך לגרדם צריך המוליכו ללפתו ולאחוזו שלא ישמוט מליכך אחריו כן הוא בעבירה, ע"כ, אמנם אם עשה תשובה אז גורם ע"י התשובה שהמלאך הרע נתהפך לטוב, וזהו ואת אשמו ישוב בראשו עכדה"ק.

וזה יפורש כאן להצילך ולתת אייביך לפניך ר"ת אלול זמן המיוחד לתשובה וע"י התשובה יהיה להצילך ולתת אייביך זה מלאך הרע המלפפתו ומוליכנו שיהי' 'לפניך' מקדמת והולכת לפניו שיתהפך לטוב והולך לפניו. (שמעיה טובה)

לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וכו'. מעולם תמהתי תיבות אש"ר שלח"ה המה מיותרים וניחא לי כעת ע"פ מה דקשיא לי ע"ד הסבא במשפטים (ח"ב ק' ע"א) דאמר דלעתיד לזמן התחיה אתתא דאיתנסיבת בתרין איתתהדרת לקמא, והוקשה לי דהרי התורה לא נתבטל ח"ו וכתב (דברים כד ד לא) יוכל בעלה הראשון וכו', והשתא דהתורה בפירוש מרמזת לנו כל זה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלח"ה בגט לשוב לקחתה אבל אם מת בעלה הראשון ונשאת לאחר, לזמן התחיה תשוב לבעלה הראשון, ולפי"ז יש לנו בכאן רמז גדול לתחיית המתים מן התורה (ליקוטי מהרצ"א)

לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה וכו'. מעולם תמהתי תיבות אש"ר שלח"ה המה מיותרים וניחא לי כעת ע"פ מה דקשיא לי ע"ד הסבא במשפטים (ח"ב ק' ע"א) דאמר דלעתיד לזמן התחיה אתתא דאיתנסיבת בתרין איתתהדרת לקמא, והוקשה לי דהרי התורה לא נתבטל ח"ו וכתב (דברים כד ד לא) יוכל בעלה הראשון וכו', והשתא דהתורה בפירוש מרמזת לנו כל זה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלח"ה בגט לשוב לקחתה אבל אם מת בעלה הראשון ונשאת לאחר, לזמן התחיה תשוב לבעלה הראשון, ולפי"ז יש לנו בכאן רמז גדול לתחיית המתים מן התורה (ליקוטי מהרצ"א)

עליונים הוא בעי"ן תתת אל"ף שבתית אלול. ונראה כונתו בזה, דהנה הצירוף של חודש אלול היוצא מס"ת פסוק וצדק"ה תהי"ה לנו כ"י הוא ההו"י, ההי"ן על וי"ו יו"ד היפך הסדר, שבסדרן שהוא יודי"ן ווי"ן על ההי"ן ובצירוף זה של חודש אלול גם אות ו' משמו ית' הוא על וקודם לאות יו"ד הנה אותיות י"ו אקרי עליונים ושני ההי"ן הם אותיות התתנונים ובכאן בצירוף חודש אלול אותיות התתנונים השני ההי"ן הם למעלה ואותיות העליונים אותיות י"ו הם למטה, וזה הרמז עליונים היינו אתון י"ו למטה ותתנונים השני ההי"ן למעלה והרי הוא צירוף ההו"י צירוף של חודש אלול (בני שלשים)

אשר קרך בדרך. פירש"י ענין קרירות. י"ל עפ"י המבואר בספרי מוסר דמה שלא מצוי היום מדרגות נבואה ורוה"ק כאשר היה בזמנים הקדומים, אעפ"י שיש ת"ל רבים וטובים עובדי ד' בקדושה ובטהרה, משום דהראשונים לא היו מפסיקים מדביקות ה"ת אף בהיסח הדעת קל, אלא תוכם רצון אהבה ויראת ד' חופף עליהם כל היום וכל הלילה בלא הפוגה. ע"ד משל תבשיל שהושם להרתיח צריך משך הרתיחה להיות רצוף בפעם אחת, אבל אם יפסיק ויחלק משך השיעור לסירוגין לא יגיע לעולם לנקודת הרתיחה. והנה עצת עמלק היתה להניח מדי פעם ולהרפות מדביקות ד', והיא תחבולת היצר בכל עת באמרו הנך עיף ויגע וזקוק למנוחה קצת, וכונתו לקלקל הרציפות וממילא לא יגיע למדרגת ירא אלקים, כמו"ש ויבא עמלק וילחם עם בני"י ברפידים ואמרו חז"ל שרפו ידיהם מן התורה, כלומר לא שהזניחו את התורה לגמרי ח"ו אלא הרפו מדי פעם בפעם כדי שלא לטרוח ולהתיגע זמן רב בפעם אחת, וממילא נתקדשו בכל פעם ולעולם לא יגיעו לידי חמימות והתלהבות, וזהו אשר קרך בדרך, היינו קרירות בדרך העבודה, (וידוע מש"כ חזו"א באגרותיו בזה"ל: ללמוד שעה א' ולהפסיק שעה א' הוא קיום האפס וההעדר, ע"כ).

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. י"ל ענין קליפת עמלק, עפ"י"ש אשר קרך בדרך, דהיינו שעלתה לו להשיג את ישראל בדרך כאשר אינם בביטחון אלא מטולטלים בדרך ואז קיים בהם אשר קרך"ן לשון קרירות, כי בביתו יש לו לאדם מנוחת הנפש וסדר יום קבוע וקשה להסירו מדרכו בעבודת ד', אבל כאשר מצוי בדרך בקל יוכל היצר להסיתו ולהסיטו מדרכו ע"י נסיונות שונים ומשונים. ויש להוסיף בדרך צחות מ"ש רש"י משל לאמבטיא רותחת קפץ אחד וצינן את האמבטי'. ולדרכנו י"ל בזמן שיוצא אדם מביתו בקיץ לרחוץ במעינות מרפא ואמבטיאות וכיוצא בהם, אז הוא הזמן שצריך להתחזק ולעמוד בפני פיתויי היצר, כי דרכו לקרר את האדם באמרו הנך עיף ויגע מטרדת השנה וזקוק למנוחה ומורחצאות ע"כ יקל מעט מיראת ד', וז"ש ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים, פ"י היצר מסיתו באמרו לו אתה עיף ויגע, וממילא נעשה לא ירא אלקים ח"ו, וזהו שאמר 'צינן את האמבטי'.

דברי התעוררות לימי הרחמים והרצון מרבינו בעל מראה יחזקאל זיע"א

מחנך כו' והיה מחנך קדוש, דקשה וכי צריך לתת טעם על המצוה ועוד לשון מתהלך הולך הולך ויתר הדקדוקים, אמנם ידוע מ"ש האבות הן המרכבה כי אין השכינה שורה רק על דבר שבטל לו וכמ"ש בטל רצונך מפני רצונו כמ"ש בזה"ק (פ' תצא רפ"א ע"א) כברא דאשתדל בהון בתר אבוי ואמיה וכו' דרחים לון יתיר גרמיה ומסר נפשיה למיתה עליה, וכ"כ מצינו שאמר דוד המע"ה (תהלים מד ז) כי לא בקשתי אבטח פי' שאינני סומך על תפילתי ובקשתי וחרבי לא תושיעני שאינני מתפאר לומר שהתורה שנקראת חרב פיפיות שאני עוסק בה תגין עלי, וראיה לדבר כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות פי' דמצינו גבי לוט שאמר לו המלאך לא תביט אחריו ופרש"י מפני שאינך ניצול בזכותך אינך רשאי לראות במפלתו וכאן אמר כי הושעתנו מצרינו וגם ראיתי במפלתו והיינו ומשנאינו הבישות שעשית לנו נס כפול והיה לנו פתחון פה לומר שבזכותינו נעשה זאת, ואעפ"כ באלקים הללנו כל היום ולא זו בלבד שבשעת מעשה הודינו לך על נסיון הגדולים וטובותך כי גם שמך לעולם נודה סלה ונזכרה שמך לעד וגם להיפך אף נזחית ותכלימו כו' עליך הורגנו כל היום, והנה כאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא כשאדם מקדש עצמו מלתא ממשיך עליו קדושה מלמעלה ואדרבה הוא מושל כו' צדיק מושל ביראת אלקים, ואעפ"כ צריך להזהר שלא יעשה בשביל עצמו.

וזוהו כי ה' אלקיך מתהלך כו' פי' כשיהיה בזה האופן שהשי"ת מצטרף לילך בקרבך ע"י פעולתך וקדושתך שכבר קבל עליו ושכנתי בתוך בני ישראל ואז תזכה לב' דברים, הא' להצילך ועוד לתת אויבך שתראה במפלתך של רשעים כיון שאתה ניצול בזכותך, ואז תזהר והיה מחנך קדוש שהמוחין שלך יהיו מופרשין כי קדושה היא לשון הפרשה מה שאתה חושב ומתאוה בלבך יהיה טמון ומופרש.

הבא לטהר מסייעין אותו, רק ושבית שביו פי' שיעקר עבודתך לא יהיה בשביל עצמך רק להוציא הניצוצות אשר שבו הס"א מן הקדושה, ועוד וראית בשביה אשת יפת תואר קאי על השכינה כמ"ש בקינות אז בהלון ירמיהו כו' אשה יפת תואר מנוולת מצא, שלא נאמר יפה מראה כי בגלות נאמר אל תראוני שאני שחרורות רק יפת תואר דהיינו השיעור קומה ובנין האיברים, וחשקת בה כאשר תאוו נפשך להקים הכנסת ישראל מעפרא ולקחת לך לאשה שתקח את עצמך לאשה דהיינו להיות טפל ולא תעשה בשביל עצמך כלל.

ועם ענין הנ"ל פירשתי מ"ש המשורר משוך חסדיך ליודעך אל קנא ונוקם, דלכאורה אין למאמר הזה ביאור כלל, אמנם הענין הוא ידידו כשיש לאדם שני בנים שא' עושה רצונו והב' מורד בו ומכל מקום רחמי האב מלרדות את בנו יותר מדאי ע"כ הוא נותן לבנו העושה רצונו מתנות רבות מלבשו ומנעילו ומניח את השני בלא כלום וממילא יאב לבו יותר משאם היה מכהו ורודו כל היום, וכמ"ש הכתוב (ישעיה סה ג) הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו כו', הנה עבדי ירוננו מטוב לב ואתם תצערקו מכאב לב, כי אין אנו יכולין לבקש מהשי"ת שיענוש לעוברי רצונו כי מה בצע לנו בזה ועוד דהוי כמוסר דין לשמים וגם ענוש לצדיק לא טוב, ע"כ אנו מתפללין שהקב"ה ישפיע לנו שפע חיים טובה וברכה והצלחה ודבר זה בעצמו יהיה עונש לרשעים, וכמ"ש צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה פי' שיוציא הקב"ה חמה מנרתיקה היינו שישפוך את רוחו על כל בשר ומי שלא הכין את עצמו לא יוכל לסבול, וכמו שהיה גבי קבלת התורה שיצאה נשמתך, וזהו שאמר משוך חסדך שתמשיך חסדיך לצדיקים וממילא תהיה קנא ונוקם במדת החסד שלא תצטרך להתקצף כלל, רק ע"י השפעתך לצדיקים תהיה קנא ונוקם לרשעים, ותמימים ינחלו טוב.

ועפ"י יבואר מ"ש לקמן כי ה' אלקיך מתהלך בקרב

כי תצא למלחמה על אויבך כו' ושבית שביו כו' וראית בשביה אשת יפת תואר כו' ולקחת לך לאשה.

כאן רבו הדקדוקים חדא הדול"ל כי תצא ללחום, ועוד דאין השביה תלוי בנצחון המלחמה דאף המנוצח שובה שביים הרבה, ועוד לשון ושבית שביו אין לו פירוש וכאן אי אפשר לפרש כמ"ש רש"י ע"פ וישב ממנו שבי, שפחה אחת ששבו ישראל מהם, דא"כ היא ישראלית ואין לה דין יפת תואר, ועוד למה אמר יפ"ת ולא יפת מראה כי תואר הוא רק בנין האברים ומראה הוא על קלסתר פנים, ועוד אמרו ולקחת אותה לך לאשה.

הנה קרוב יום ה' הגדול והנורא אשר נפש כל איש תערוג ברחמים להפיק אותה, וכבר צווחו על זה בזה"ק (תיקו"ז כב) כי לא זו הדרך אשר יחפץ המלך ביקרו מצוחין ככלבים הם לבנו חיי הבל לנו מזוני וכל חסד דעבדין לגרמיי עבדין, ובאמת גם מה שמתפללין על חיי עוה"ב ומול את לבבינו לאהבתך ויחד לבבינו ליראה וכדומה גם זה נקרא עושה בשביל עצמו, כי מה חילוק יש אם עושה בשביל תאות עוה"ב או להשיג תענוג עוה"ב ובאמת לא נברא האדם בשביל עצמו, והעיקר שיעשה את עצמו טפל להשכינה, וזה יוכל להיות לשני אופנים דהיינו שיעקר בקשתו יהיה בשביל גלות השכינה שהשפע יורד לבין האומות והקליפות הכופרים בהשגחת הבורא והמה כפויי טובה וזהו דבר שהין הדעת סובלו, ואם הוא צריך לרחמים ולהתפלל על עצמו יהיה עיקר תפלתו ג"כ בשביל הקב"ה כי עמו אנכי בצרה ובכל צרתם לו צר ואם לא יעשה למענו יחסו על כבוד שמו המוחלל בין הגוים, ומחמת זה גם הרבה מבני עמינו נסוגים אחור כמתיאשים מן הגאולה והוא הסיב את לבם אחורנית באמרם עזב ה' את הארץ.

וזוהו ביאור הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך שהמלחמה היא כבדה והוא הולך אליה להגביר ולהרגיז היצ"ט על היצה"ר ואז בודאי ונתנו ה' אלקיך בידך כי

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבתינו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

מנהגי חודש אלול וימי הסליחות [ח"ג]

- א. בימי הסליחות היה השמש הולך ביום ראשון של סליחות ובערב ראש השנה באשמורת הבוקר מבית לבית לעורר את הציבור לסליחות.
- ב. לסליחות של יום ראשון וערב ראש השנה היה רבינו האור מלא בעצמו השלחן ציבור, ואז עבר לפני התיבה גם תפלת ערבית שלפניו ושחרית ומנחה של אותו יום אף כשהיה חיוב בבית המדרש.
- ג. בשבת הסליחות היה נראה בחוש איך שהוא עסוק בהכנה לאמירת הסליחות, ובפרט באמירת התורה של סעודה שלישית שעל פי הרוב דיבר מענין הבעל תפילה לימים הנוראים הבעל"ט והיה מתחטא כבן המתחטא לפני אביו, והרבה פעמים אמר בין הדברים אין אני אומר מוסר פאר קיינעם נישט נאר פאר מיר אליין איך מיין נאר מיך (וכמו שנהג לומר כן גם הרבה פעמים בשאר פעמים כשהיה מעורר לתשובה באמירת מוסר), ואין לשער ולהביע ההתעוררות הגדולה שהיתה בבית המדרש אז, ותפילת ערבית שלאחריו היה בהרגש עצום ברעדה ופחד.
- ד. ביום ראשון של סליחות אמרו סליחות באשמורת הבוקר בשעה חמש, ורבינו התעטף בטלית של אחר ולא בירך עליה כנפסק בשו"ע.
- ה. נוסח הסליחות היה בנוסח פולין והקדיש היה מזמור בנוסח של ימים נוראים כנהוג.
- ו. לא אמר דרשה ומוסר באמירת הסליחות.
- ז. הפסוק 'סלח נא לעון העם הזה' שאומרים אותו הקהל קודם ואחר כך החזן, היה אומרו מתוך הסיוד ובכוונותיו כמו שנסדר בסיוד בתפילות יום הכיפורים, וכמו כן תפילת א"ל מלך יושב והשולש עשרה מדות, אמר מתוך סיודו ר' אשר ז"ל והיה אומרם בנעימה קדושה במתינות.
- ח. אחר השלש עשרה מדות והפסוקים שלאחריו וסלחת וגו' סלח לנו וכו' כי אתה וכו', אמר במתינות הפסוקים שלפני כל סליחה שעליהם הסליחה מיוסדת ואחריו אמר כרחם אב, לה' הישועה וכו'.
- ט. לפני כל סליחה אמר אלקינו ואלקי אבותינו, אף לפני סליחה הפותחת באדון או אלקי וכדומה, וכן לפני כל פזמון אף כשלא נדפס בהסליחות לומר לפנינו אלקינו ואלקי אבותינו.

מראש צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבתינו הקדושים זיע"א

סיפר מו"ה ר' יהוסף לאקס ז"ל : אביו מו"ה אברהם דוד היה בימי בחרותו משמש בקודש אצל רבינו הבני שלשים בקאסאן, פעם א' בא איש א' מאנשי העיריה אל רבינו והזכיר את זוגתו שהיא מקשה לילד, אחרי שהלך קרא רבינו למשמשו אברהם דוד ולא חל עליו הלכו עד ביתו של האיש רבינו הגביה ענף עץ מן הקרקע והשליכו בכח אל חמון הבית השברה הזכוכית, תיכף שב על עקבותיו וחזר לביתו, אח"כ נודע שבאותו רגע ילדה האשה בשעה טובה ויהי לפלא.

~*~

סיפר מו"ה ר' שמחה חיים ווייס ז"ל מכפר באטיו: שמע מאשת ר' שמואל זינגער (אמו של ר' שלמה זינגער מבאטיו) כי בעלה ר' שמואל רכש מגרש בקצה הכפר ע"מ לבנות את ביתו, ובשכונתו דר ערל רשע שהרבה להציק לו עד שאיים עליו לרצחו נפש, אז נסעה היא לקאסאן אל רבינו הבני שלשים לבקש ישועה, שם הערל היה טשענגריא אבל רבינו בירר אצלה מה שם אמו, זאת לא ידעה, פקד רבינו שתשוב לביתה ותברר, וכן עשתה ושבה ובאה עם פתקא אודות הענין, רבינו הביט בפתקא וקרעה לגזרים קטנים והשליכם אל מתחת לשולחנו, ואליה אמר, לכי לשלום ויהיה טוב, לא יצאו ימים מועטים הרשע רכב על סוסו ולפתע השתולל הסוס השליך את רוכבו ארצה ורמסו ברגליו עד גמירא.

~*~

סיפר מו"ה מרדכי פריעדמאן שו"ב: בשכונת לבית אביו ר' יעקב זיכערמאן (פריעדמאן) היה דר נכרי עתיר נכסים שהצר להם כפעם בפעם ולא ידע אביו לשת עצה בנפשו, פ"א הזדמן רבינו הבני שלשים לאותו ישוב, נכנס ר' יעקב אליו ותינה את צרתו, רבינו ברכו ואמר הסר דאגה מלבך הגוי עוד יחזר על הפתחים עבור פת לחם, לא יצאו ימים מועטים והשכן החל יורד מנכסיו והוכרח למכור את ביתו והגינה סביבו לר' יעקב וסוף דבר היה שמכר את כל רכושו עד שהגיע לפת לחם כדברי רבינו.

~*~

רבינו הבני שלשים שידך אחת מבנותיו עם בן הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן אבד"ק קרעטשעניץ שהיה חתן הגה"צ ר' אברהם אהרן טייטלבוים אבד"ק קאלבסאב בן הרה"ק היטב לב מסיגעט (הזיווג לא עלה יפה), לחתונה זו נקבצו ובאו אורחים רבים ובראשם רבנים צדיקים משתי המשפחות גם הרה"ק הקדושת יו"ט מסיגעט נכח שם, וכשהגיעה שעת החופה החל לרדת גשם זלעפות שנמשך זמן רב והיה מן הנמנע לצאת אל חצר החופה, משהתאחרה השעה קם רבינו ואחז ביד המחנות וביד הקדושת יו"ט התקרבו אל החלון ואמר הריני גוזר על השם של גשם לבל יפריע את האשמה של בנינו, מיד נפתרו העבים חדלו הגשמים והלכו אל החופה.